

En københavnerdrengs erindringer om Thy

Af Jørgen Soelberg

I 1938 kom den da niårige Jørgen Soelberg til Thy som en af viceskoleinspektør Østrups ferieborn.

Det blev til mange ferier herefter, også efter konfirmationen, men forbindelsen til familien i Thy har været på vågeblus i de travle år hvor ægteskab, børn og arbejde, krævede den stærkeste opmærksomhed, men er nu atter genoptaget.

Han blev senere lærer og skoleinspektør, og efter at han gik på efterløn, har han skrevet sine erindringer, som bl.a. omfatter de mange ferier i Thy.

Det er blevet et tidsbillede om livet på et husmandssted i 30'erne og 40'erne og til en drengs indtryk af personer han mødte.

Dette gengives nu her, med hans tilladelse, næsten ordret, idet dog det mest private og intime er udeladt.

Kristian Skammelsen
Vestre Alle 6, 7760 Hurup
Tlf 97952675

Ankomst

Det var i 1938, at jeg som en af viceskoleinspektør Christian Østrups drenge fik anvist et ferieophold hos Maren og Søren Skammelsen, Skyum pr. Hørdum. Jeg var dengang kun ni år gammel. Jeg kan huske det overfyldte tog på hovedbanegården i København. De mange mennesker, der var kommet for at sige farvel til de mange piger og drenge, der skulle tilbringe sommerferien hos gæstfrie landboere i Jylland.

Vi havde alle sammen et papskilt hængende om halsen. På det stod navn og bestemmelsessted til hjælp for togpersonalet, der skulle hjælpe med til at vi børn kom af ved de rigtige stationer.

Fra Århus stoppede toget ved hver station, og flere og flere kom af toget. Til sidst var det blevet aften og der var endnu langt til Thy.

Jeg var alene i kupeen da der ved en station kom to mænd ind til mig. Jeg har nok været bange, men måske også for træt til at blive bange. Jeg kan huske de spurgte hvor jeg skulle hen. Jeg svarede, eller de læste på skiltet at jeg skulle til Søren Skammelsen i Skyum. Da husker jeg tydeligt at den ene sagde, at så skulle jeg holde ferie hos en smed, for Søren Skammelsen var smed og lavede ålejern, de bedste der fandtes.

Jørgen Soelberg.

Det blev jeg ked af, kan jeg huske, for jeg havde jo håbet på at skulle holde ferie på en rigtig bondegård med heste, grise og køer.

Toget var startet fra København ved 7-tiden om morgenen, der var mange forsinkelser undervejs, der var nok mange børn der ikke selv kunne finde ud af hvor de skulle af, så klokken var blevet rigtig mange, inden vi kørte ad thybanens spor mod Hørdum.

Klokken ca. 2 om natten var jeg der så. Her stod Maren og ventede på mig, mens Søren var klar med hestevognen. De havde ventet så mange timer, og i ventetiden var hestene blevet opstaldet i Hørdum kros rejsestald. Så luntede vi hjemad. Hvor må Søren og Maren have været trætte. Først en lang arbejdsdag, og så mange timers venten, ganske vist sammen med andre gæstfri thyboer, men alligevel.

Jeg husker så tydeligt ankomsten til "Kragholm" i mørket. Det var jo i juni måned, men alligevel er det næsten mørkt kl. 3-4 om natten.

Vi kom ind i køkkenet, og der stod en ung pige og strøg. Det var Magda, den yngste datter, som nu bød mig hjertelig velkommen.

Så husker jeg ikke mere fra ankomstdagen.

Senere blev det ikke svært for mig at køre med tog til Thy, nu kendte jeg vejen, det var altid forunderlig at køre over Oddesundbroen, for så var man endelig i Thy. Så kunne man læse stationernes navne, inden toget nåede Hørdum. De sidste var Bedsted og Hassing.

*Søren og Maren Skammelsen med børnene
Stinne, Peder, Kritian og Magda.*

Under krigen skulle der passes ekstra på. Et år var der luftalarm, mens færgen med os børn var mellem Kalundborg og Århus. Så måtte vi ligge og vente i flere timer udenfor Århus inden alarmen blev afblæst, og vi kunne lægge til kaj.

Mine plejeforældre Søren og Maren Skammelsen

Hvem var så de to mennesker, som så kærligt og gæstfrit åbnede deres hjem for en ukendt københavnerdreng? Tidsbilledet er sidst i 30'erne, begyndelsen af 40'erne.

Søren var slideren, bonden. Med hjemmeskårne træsko og med halm i bunden, lappede benklæder, slidt vest med urkæde og skrådåse, arbejdsskjorte og så dette herlige ansigt. Søren var allerede dengang halvskaldet, let rødhåret og havde overskæg. Han gik altid med kasket, hvilket bevirkede, at panden altid var hvid, mens resten af ansigtet var uhyre vejrbidt. Når Søren skulle i kirke eller noget fint, tog han stadstøjet frem. Det var et sæt sort tøj med vest og jakke, og så var der kravebrystet, der var sort. Statelig så han ud, og så havde han sorte fine halvlange støvler på, støvletter siger vi vel i dag.

Men det var hans øjne, man lagde mærke til. Oftest smilende, seende kærligt på een, eller skuende ud over vidderne. Der var solskin i disse øjne, der dog kunne gnistre en sjælden gang, når der var foregået noget der ikke behagede ham. Og der var ikke langt fra øjnene til smilet, der ofte, meget ofte var fremme.

Han var et kærligt menneske, dybt rodfæstet i sin religion. Derfor var det også naturligt, at der blev bedt bordbøn før hvert måltid. Hans thybomål var ægte gammelt, naturligvis. Endnu ikke spoleret af radioens udfladende sprog.

Det var bemærkelsesværdigt hvor meget han elskede sine dyr.

Der skulle passes på dem. Alt skulle være i orden, hvad enten der var tale om store kreaturer og heste eller om høns og kyllinger. Han sled og slæbte fra morgen til aften. Kom en tur ind omkring køkkenet til formiddagskaffe hvis han var i nærheden, ellers blev det først til middagsmaden kl. 12.

Efter det var der en times pause, hvor Maren og han sov middagssøvn. Engang imellem skulle der bringes æg til Koldby brugsforening. Jeg var lykkelig hver gang jeg måtte komme med. Ofte kørte vi med arbejdsvognen, når vi skulle have mange kornsække med hjem. Det var hårdt at sidde på den stive vogn, men det var herligt. Foran sig havde man hestene som kendte vejen op forbi Ane Foget og enkelte andre gårde, så op ad den stejle Irup bakke og forbi Irup der lå gemt væk til venstre for vejen, videre gennem skoven til hovedvej 11 med den chauserede belægning, det vil sige brosten som var lagt i buer hele vejen. Sindig og stille kørte vi. Søren sagde ikke meget, men viste mig dog mange ting og fortalte hvad han syntes jeg skulle vide.

Pisken sad i piskeholderen, men blev næsten aldrig brugt, kom den op af holderen var det mere for at markere, og slet ikke for at gøre ondt, og så hilste man på hinanden med den, løftede den lidt op til hilsen for forbipasserende.

I Koldby kørte vi så ind til brugsen, fik læsset æggene af og fik til gengæld sække med korn og andet, der manglede på Kragholm, ikke mindst det, der skulle bruges i husholdningen, med tilbage. Så gik det atter hjemad til Kragholm.

Turen tog vel et par timers tid, men jeg tror også Søren nød at komme lidt ud, lidt hjemmefra.

Om aftenen efter aftensmaden sad han ved sit skrivebord og læste Thisted Amts Tidende og hørte radioavis, så var det tid at føre regnskab over æglægningen. Hver høne havde et nummer og hver gang en høne havde lagt et æg, blev dens nummer registreret og ført ind i en protokol. Senere fik jeg at vide at ideen var, at finde frem til, ikke blot hønseriet hvorfra æggene var kommet, men også til den høne der havde lagt ægget.

Det kunne hænde at Søren ville være med til at spille kort ved spisebordet. Så blev der spillet æselspil, et talspil som vi i mange år havde glæde af, eller vi legede pindspil med kejserpinde, som også var hjemmelavede som så meget andet.

Søren røg ikke, men brugte skrå, hvilket var en virkelig nydelse for ham.

Maren var en stor og før kvinde, næsten altid smilende, men også ofte beklagende. Hun gik med fletning i nakken, og det er mange gange jeg har set hende sidde ved køkkenbordet og flette sit hår og sætte hårspænde i. Jeg tror at håret var en del af hendes stolthed lige fra sin ungdom.

Til hverdag gik hun med blå arbejdskjole med pufærmer. Armene skulle være fri. Altid havde hun et rent og stivet forklæde på. Det var hende der snakkede, det var hende der fortalte, hvad hun selv havde oplevet eller hørt af andre. Jeg kan høre hendes stemme nu hvor jeg skriver. ”Jamen kæreste barn dog”, det var et af hendes yndlingsudtryk.

Det var hende som tog vare om hønseriet, selv om det ofte var Søren eller pigen der skulle ud at muge ud i hønsehuset, men oftest var hun med derude. Der skulle spredes korn, gives rent vand, hver rede skulle gås igennem for at se om der var lagt æg siden sidst. Hønen der havde lagt ægget blev noteret med sit nummer, der sad på en metalring omkring det ene ben. Maren havde iøvrigt et system med hønseringe, de rigtige, i mange farver. Nogle høns havde en blå ring, andre brune eller gule, nogle havde endog flere ringe. Det var et system, der indebar, at enkelte høner, der ikke længere lagde æg, gik med en bestemt farve ring, så at hønen var let at se i flokken. Den havde svært ved at gemme sig når der skulle fanges høns ind til slagteriet.

Maren kunne bare det hele og var med i det hele. Men mit indtryk er også, at hun oftest var træt når aftenstunden var kommet og man kunne slappe af inde i stuen.

For mig var hun en glad, smilende, udadvendt kvinde, der støttede Søren i alt og som var familiemenneske om nogen.

”Kragholm”

Døren fra bryggerset til staldene var blå, rigtig køkkenblå, som det jo var så almindeligt dengang. Døren blev lukket med en slå, der blankslidt fortalte om de mange gange de arbejdsomme, ru hænder havde åbnet og lukket.

Straks døren blev lukket op, mærkedes den søde lugt af heste, hestepærer og hestepis, for lige på den anden side var hestestalden. Den var beregnet til to nordbagger, en hestrace der var så almindelig i Thy fordi nordbagger er så

»Kragholm«, Skjumborg, 1932.

arbejdsomme og nøjsomme. Jeg kan huske den sorte streg, der gik fra panden ned over manken og hele vejen igennem den gyldne pels og helt ned til halen. Jeg kan huske deres øjne. Der stod de ude om natten og gumlede og skramlede. Engang imellem vrinskede de og var måske urolige, fordi fluerne var for nærgående, eller drømte de om saftige græsmarker og solskin. Og alligevel var jeg bange for at gå forbi dem, jeg skulle jo forbi deres bagben, og heste sparker, det havde jeg jo lært som københavnerdreng. Jeg må indrømme at jeg tog tilløb hver gang jeg skulle igennem og over i kostalden.

Til venstre for døren til kostalden hang det sorte, blankslidte seletøj over det støbte vandtrug. Ud til gårdspladsen var der en dør og til venstre for den var der et staldvindue med buet overkant. Hestens gulv var belagt med sten fra marken, mens det øvrige var cementgulv.

Lige over for døren fra bryggerset var der igen en dør, umalet, slidt. Klinken, der var blankslidt, førte ind til kostalden og til svine-stalden. Det var en helt anden lugt der slog en i møde når døren blev lukket op. Her stod køerne i række til højre, seks-otte stykker. Jeg husker det ikke så nøje i dag, men det var rød dansk malkerace. Stalden var hvidkalket og lavloftet, på bjælken ovenover hang malkestolen og forskelligt grej, grimer, tøj og lignende. Fluer var der i mængder. Køerne havde travlt med at svinge halerne for at holde urostifterne væk. Længere henne var der stier til svinene. Til venstre var der en lille bås, her stod der en tyrekalv. Den var nok uønsket, man havde jo håbet på en kviekalv, så den kunne blive voksen og senere selv få en kalv og komme til at give mælk. Men ak, nej. Der kom kun en tyrekalv, sidste gang koen kælvende. Men tyrekalven var sød og uskyldig og tillidsfuld, slikkede gerne og længe på ens hånd, når man forsigtigt stak sin barnehånd ind til den. Så stod den der med sine

store brune øjne og blev helt salig over slikkeriet, der vel mindede den svagt om sin moders yver.

Bag båsen gik en dør ind til loen, hvor vogne, halm og meget andet spændende var. Så var der igen svinestier. Grisene skreg og gryntede. Hvor var de dog snavsede, og hvor lugtede der grimt, i modsætning til hestenes og køernes duft.

På endevæggen ud mod markerne var der en rigtig stalddør, hvor overdøren kunne åbnes mens det nederste stadig var lukket. Så kunne man stå der og se ud i verden, mens man støttede sig til den nederste dørs øverste kant. Synet var overvældende. Man så mod vest, og solen som endnu ikke havde nået middagshøjden skinnede på markerne foran en, så de lå fuldt belyste og glødede i alle deres smukke farver. Der var en roemark, en græsmark til køerne og hestene. Så var der en bygmark. Vel 14 tdr. land var der til gården.

Øverst oppe over horisonten og længst henne, inden himlen nåedes, lå Irup, en lille herregård, om hvilken man talte med respekt og nogen frygt.

Til højre for stalddøren var der ét staldvindue, hvor en rude var delvis væk. Dette hul var indgang for svalerne, der om sommeren smuttede ind og ud, alt imens de klinede en rede op under staldloftet og senere lagde æg og kom med mad til ungerne.

Tidligt om morgenen blev køerne malket, længe før jeg stod op. Malkningen skulle være færdig til mælkekusken kom og hentede jungerne, hvori mælken var hældt over, og han kunne ikke vente. Han skulle nå sin rute og være på mejeriet i Hørdum, når dagen der begyndte for alvor. Han var en lang, benet, forslidt mand, som jeg uden grund var bange for. Han boede på toppen af bakken på vejen fra Skyum til Gudnæs. Fra hvor han boede, gik et hjulspor ned til stranden, hvor man kunne bade og hvor der blev hentet grus og sand til brug på gården.

Det blev den store arbejdsvogn der blev taget i brug, når sand og grus skulle hentes. Vejen fra Frandsen var stejl, meget stejl, der skulle holdes et godt tag i hestene, for at vognen ikke skulle tage over, så det blev til løbskkørsel.

Der er en vidunderlig udsigt over Limfjorden til Mors oppe fra landevejen. En af de skønneste udsigter i Danmark.

Nede på stranden blev sandet hentet og mens Søren skovlede sand og grus op i vognen, kunne

jeg gå på jagt efter spændende sten. Kristian havde lært mig hvordan søpindsvin så ud, og dem var der mange af, men også vættelys og mange andre forsteninger. Det var spændende.

Når vi skulle hjem måtte jeg ikke sidde på vognen, læsset var tungt, rigtig tungt, og det gik langsomt op ad den stejle bakke, men der var tid nok og man skulle passe på sine dyr, ikke overanstrengte dem unødigt.

Fra stalden gik der en dør ind til laden, det var et meget stort rum, lige indenfor til højre lå hakkelsesrummet med hakkelsesmaskinen med det store svinghjul. Her blev hø og halm skåret itu til føde for køer og heste.

På en støttestolpe hang altid en del snore fra halmballer der var lukket op. I begyndelsen var det rigtigt garn, men senere, under krigen blev det papirsnore der hang der.

Over hele laden var der et gitterspær. Det var altid meget spændende og vel også lidt farligt at gå rundt på disse bjælker. Man mærkede suget i maven, når man kiggede ned på cementgulvet. Men man var vel ikke en tøsedreng, så det blev til mange lege oppe på disse bjælker fra den ene ende af laden til den anden.

Over stalden var der høløft, her blev høet stuvet ind gennem dørlemmen der var over stalddøren ud mod marken. Jeg var med til at stuve hø ind. Det foregik jo altid om sommeren, så det var en varm opgave, ikke blot på grund af sommervarmen men det var hårdt slid, og hvor blev man dog ødelagt på hænder og arme af alle de småtorne og skarpe kanter der var på blomster og græs.

Der var ofte megen hø ude på marken så det skulle stuves godt af vej, helt op under loftet til tagryggen. Ud på marken med arbejdsvognen og forken, fylde arbejdsvognen rigtig så læsset ikke faldt af på vejen hjem til gården. Op at være med til at stampe høet godt sammen, så der kunne være endnu mere på vognen. Læsset syntes rigtigt højt, så når det gik hjemad skulle man passe på ikke at falde af, sådan svajede det fra side til side.

I tilknytning til laden var der en slags garage for hestekøretøjerne. Der var en jumbe og en kørevogn med bænke på hver side af ladet (arbejdsfjedervogn med agestole red.) Jumben var den fornemste og den hurtigste vogn. For begge vognes vedkommende var der et dejligt hestedækket at spænde op foran sine ben og fødder, det var af læder og foret med

lammeskind, navnlig i de kolde sommeraftener var det dejligt at få omkring sig. Om vinteren må disse dækkener have været uundværlige.

Bag høloftet var der mere loft, det var loftet som gik ind over stuehuset. Kom man fra høloftet stødte man først på den meget store strygmaskine (rullen, red.) med valser og kampesten. Den blev brugt når der havde været storvask og sengetøjet skulle glattes. Det var et anstrengende arbejde med den tunge mekanisme. Tøjet blev lagt omkring en trævalse der så blev rullet frem og tilbage under en eller anden form for pres, så alle folder blev glattet ud.

I den modsatte side stod der en gammel dragkiste, sikkert en formue værd i vore dages øjne. Hvor mon den var kommet fra? Hvorfor fik jeg aldrig dens historie? Men jeg spurgte jo ikke, havde ikke sans for den slags dengang.

Midt i det hele var skorstenen op ad hvilken der var et klædeskab, her hang også skinkerne, de røgede.

Længere fremme var kornlageret med byg, majs og andre kornsorter, pænt fordelt i forskellige bunker. Det var musenes paradis. Luften var meget tør, og man kunne ikke være deroppe i længere tid inden man blev ru som sandpapir i halsen af støv og tørhed.

For enden af loftet til højre var der lavet et lille kammer med vindue der gav udsigt over marken op til Ringgård. Der syntes altid at være enormt varmt i dette værelse, hvor der var en seng, en reol og et skab. Reolen var meget spændende, for her lå Kristians ting og sager, spændende sten, et syltetøjsglas med en hugorm, endnu med den gysende, zigzag-stribe bevaret trods spritten. Og bøger - Ivanhoe, Erik Menveds barndom og flere andre.

Fra loftet ved skorstenen var der en lem ned til bryggerset, her gik Søren med de enormt tunge kornsække, helt umenneskeligt. Eller under krigen især hvor der blev båret kurv efter kurv op ad lofttrappen med de dyrebare tørv. Sikken et støveri og svineri for den stakkels Maren og den unge pige der var i huset. Tørvestøvet må have været overalt sidenhen.

Bryggerset var aflangt. Ved vinduet ud mod gården var vasken, her var også vandspanden, for det var først senere der blev lagt rindende vand ind i huset.

Lige uden for døren til gården var pumpen. Ni gange skulle der pumpes, den tiende gav dejligt iskold og rent vand.

Jørgen og tyrekalven.

Langs med væggen fra vasken var der et køkkenbord, der, hvor det sluttede, var der et lille bord med et petroliumsapparat til at koge kaffevandet og andet der ikke krævede at det store komfur i selve køkkenet blev tændt. På den anden væg til højre for døren til hestestalden var der en stor gruekedel, der blandt andet blev brugt til vask af tøj. På vaskedage var der slid og travlhed, tøjet skulle rengøres, gruekedlen var glødende og der skulle røres rundt i det hele med en stor træstok, der var flad i den ene ende. Dampen fyldte hele bryggerset. Der var også en, på den tid, moderne vaskemaskine. Den stod på tre ben, var en balje med et tungt låg, under hvilket der var tre yverlignende træpinde fastgjort. Når låget var lukket kunne man dreje på et svinghjul, således at tøjet i maskinen hvirvlede rundt og blev rengjort.

Det rene tøj blev så hængt ud på snore der var spændt ud over gårdspladsen med støttestolper så intet af det rene tøj rørte ved jorden, andet var lagt til tørre på hækkene der omgav hønsegården.

Ved siden af gruekedlen var der et lille aflukke til lokumspanden. Lige ved siden af var der en smal dør der førte ind til pigekammeret, man kunne gå gennem pigekammeret ind i lille gang hvor der stod en dragkiste, og videre ud til en lille hønsegård hvor der også var en slibesten. Det var et stativ med en rund sandsten, diametralt var der ført en jernstang gennem stenen, denne jernstang havde et stort håndtag, hvormed stenen kunne drejes rundt. Når stenen fik lidt væde var den ypperlig til at slibe. Her blev leen ofte slebet og knivene til hakkesesmaskinen.

Til højre for den smalle dør til pigekammeret var der kun ganske få meter væg hen til selve døren, der førte ind i køkkenet. Her fik man først øje på et stort brændekomfur med flere

kogeplader, ved siden af stod brændekurven med tørv og kviste. Den havde Søren selv flettet i de lange vinteraftener. Det sortfarvede komfur skinnede og var husmoderens stolthed. Fra loftet ned over komfuret hang fluefangere, det var lange strimler med lim som fluerne hang fast i hvis de kom dem for nær.

Til højre for komfuret, og altså lige inden for døren til bryggerset var døren til spisestuen. Til venstre for komfuret var der en dør der førte ind til dagligstuen, eller den finere spisestue. Over for bryggersdøren var døren til Søren og Marens soveværelse. Til venstre for soveværelsesdøren var hele væggen og vinduet ud mod haven, med udsyn til stauder og et lysthus. Et køkkenbord gik langs hele væggen. Til venstre for bryggersdøren var der en dør som førte ind i spisekammeret/viktualierum. Her var der en lem i gulvet. Blev den åbnet kunne man gå nogle få trin ned ad en trappe til en meget lille kælder, hvor der kunne være køligt, selv i varme sommerdage.

Køkkenet var centrum for husets aktiviteter. Her blev der lavet kaffe tidligt om morgenen samtidig med at Søren læste dagens tekst fra bibelen eller fra en andagtsbog, men det var så tidligt på dagen at jeg aldrig har overværet denne andagt.

Om formiddagen blev der ligeledes lavet kaffe og igen om eftermiddagen og ofte også om aftenen. Vi skal lige have en knaldtår, blev der sagt. Maren drak aldrig kaffe uden at der kom et stykke hugget sukker i den allersidste mundfuld.

Om formiddagen kom den sortklædte landpost med Thisted Amts Tidende. Ikke sjældent blev han budt indenfor til en kop kaffe ved køkkenbordet.

Fra køkkenet gik der en dør ind til spisestuen. Lige inden for døren var der en divan. Midt på gulvet stod et spisebord med seks stole omkring og i et hjørne et skrivebord. Til venstre i den daglige stue var det at middags- og aftensmaden blev spist. Det var også her man opholdt sig om aftenen, her stod også en kakkelovn, rund og sort. Det første år jeg var der var det en petroleumslampe der gav lys i stuen, men allerede året efter var der indlagt elektrisk lys.

Den finere spisestue var møbleret med et spisestuebord med stole en skænk, inklusive de mange præmier for hønseavl og havehold var placeret, på væggen hang der store billeder af kong Christian den tiende og dronning

Alexandrine, begge i brede rammer af moseeg.

Her spiste man når der kom gæster om søndagen og ved festlige lejligheder.

Fra denne stue gik døre ind til stadsstuen der var møbleret med klunkemøbler i rødt plyds. Det var uhyre sjældent at denne stue blev benyttet, men når det skete, var der altid en egen højtidelig stemning til stede.

Hvor mon denne stue stammede fra, og hvor mon den endte sine dage, for et museum ville det i dag have været et klenodie.

En anden dør førte ud til en lille gang, hvor der stod en lille skabskommode, og hvor der var knager på væggen. I endevæggen var der en dør ud til det fri og til venstre en dør ind til gæsteværelset. Her stod der en stor solid seng, en servante med fad og kande og et klædeskab. Gæsteværelset havde vindue ud mod haven.

Kristian

Allerede den første sommer mødte jeg Kristian, Søren og Marens yngste søn. Familien var blevet samlet, der var i hvert fald besøg af Stinne og Anders fra Sønderhå, hvor Kristian tjente.

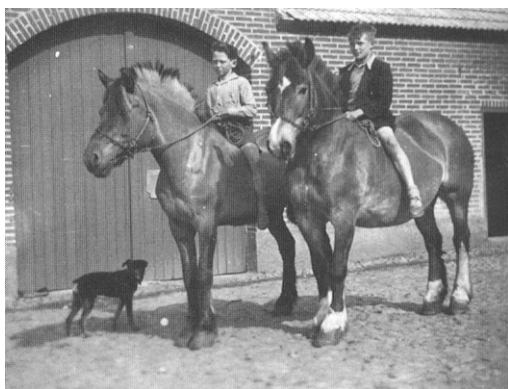
Vi blev med det samme gode venner. Kristian viste mig en viberede og så løb vi ned til åen, der danner skel mellem Sørens mark og Irup. Her fortalte han om hvordan han havde fanget ål på liner og kroge med orm som madding. Det var ikke noget for mig, en københavnerdreng.

Da Kristian skulle af sted igen oplevede jeg noget som satte sig fast i mit indre. Det var Kristians mor som sagde noget i retning af: Nu skal min bette dreng væk og arbejde, men du kan blive her, Jørgen.

Senere havde vi gennem de mange efterfølgende år rigtig gode oplevelser sammen, men jeg kan slet ikke remse dem op. Et, måtte jeg hele tiden have for øje. Det var jo Kristians mor og far, det var hans hjem, det var hans hjemegn, det var hans venner og kammerater, det var hans det hele, og jeg var bare kommet som gæst.

Men vi havde det godt sammen, trods vore forskelligheder, kemien var i orden, som vi siger nu om dage.

Vi badede sammen fra Skyum strand neden for mælkekusk Frandsens hus, Kristian indviede mig i rygekunsten, uden at jeg dog selv tog del i det, han viste mig hvordan man skar en pibe af hylde træet. Han viste mig forsteninger og flinteflækker fra oldtiden, han fortalte mig om dyr og planter, og mange gange var vi ude i

Jørgen og Kristian højt til hest.

marken og hente køerne, der dengang stod i tøjr, så lærte han mig at rinke tøjret rigtig sammen.

Senere fortalte han mig om Gud og Jesus og vi havde samtaler om det med pastor Mosumgaard. Siden den tid har jeg haft et personligt tæt forhold og tro på Gud.

I Indre mission havde man mange møder, også for de unge, dem deltog vi ofte i. Disse møder sluttede ofte med at der blev leget sanglege udendørs i de skønne sommeraftener.

Vi blev da også ”arresteret” af tyskerne engang i de første besættelsesår, det var vist i Hurup. Vi havde vist foragt for besættelsesmagten ved at holde os for ørerne da et musikkorps gik forbi os på gaden. Ja, vi fik bare en gang skældud på tysk. Vi legede også sabotører da vi i Stenbjerg plantage væltede de såkaldte spanske ryttere ned i grøfterne og vendte de tyske vejskilte.

Jeg husker kun en enkelt episode hvor Kristian blev (berettiget) vred på mig, vi havde måske i forvejen været lidt sure på hinanden. I hvert fald: Kristian skulle køre en hestevogn op til smeden efter et eller andet. Jeg ved ikke hvorfor, men pludselig for der en djævel i mig, jeg entrede vognen og begyndte at køre hjemad med hestene. Men Kristian løb efter og indhentede mig, sprang op i vognen og væltede mig ned i bunden, mens han overtog tømmerne. Han var vist fair nok til aldrig at fortælle det til sin far eller mor.

En sommer jeg var i Thy skulle vi dele seng. Der var kun een dyne, og det gav (i gåseøjne) anledning til mange slagsmål om denne dyne. Jeg husker dette trækken om dynen, inden vi faldt i søvn. Vi sagde ikke noget til hinanden, men jeg tror heller ikke at vi skændtes, men vi trak og trak, for dynen var trods alt for smal til to personer.

Så var der de utallige gange hvor vi bare havde det rart sammen, vi behøvede ikke at tale eller lege, vi var der bare, begge.

Andre gange spillede vi æsel inde i stuen eller kravlede oppe i de øverste bjælker i laden. Og cykelturene rundt omkring, til familie eller venner, eller bare ud i det blå.

Så kom Anna ind i billedet, og derfor fik Kristian andet at tænke på. Jeg havde min uddannelse at tage mig af og senere familie og arbejde som skulle passes.

Jeg er i dag virkelig ked af at jeg ikke holdt forbindelsen vedlige igennem de mange år, men med venskabet er det som med blomster, de skal plejes og passes, ellers går de ud.

Og så mødes vi måske ”hinsides” og kan uden for tid og rum, glædes med hinanden - og med de andre kære.

Ingrid og Peder

Peder var Søren og Marens ældste søn, han var gift med Ingrid som var fra Snedsted, den næste stationsby efter Hørdum. Jeg var ofte henne hos dem i Skyum by, de var meget gæstfrie.

Peder var landsbysmed af den gamle slags, med den åbne landsbysmedje ud mod vejen, og alligevel altid på forkant med udviklingen, som man siger nu om dage.

De boede i en enlænget bygning ud til vejen der snor sig gennem landsbyen. Her var smedjen hvor Peder stod ved sin esse og sin ambolt. Her kom bønderne når hestene skulle skoes, det har jeg set på mange gange. Desuden reparerede han landbrugsmaskinerne og var en eller anden del blevet ødelagt, ja, så lavede han selv reservedelen til det. Han syntes at være uhyre flittig, men han var en gæv jyde, som elskede at drille, især sådan en københavnerdreng som mig, der ikke ville være snavset og derfor holdt mig lidt på afstand af det hele.

Peder var en ivrig jæger, derfor var det jagthunde de havde i huset, han var vist en meget dygtig jæger.

En dag under besættelsen kom der påbud om at alle våben skulle afleveres, jeg kan endnu huske Peders forbitrelse herover.

Han var også med i en skytteforening. Jeg blev også inviteret med for at få at se hvordan sådan noget foregik, jeg prøvede også at skyde, men det var ikke noget for mig. Peder drillede mig en del, men på en kærlig og tilgivende måde, fordi jeg ikke var interesseret i jagt og

Jørgen og Kristian på høløs sammen med Søren Skammelsen.

fiskeri.

Ingrid var en meget munter pige, uhyre gæstfri. Det kunne mærkes på hende at hun var fra Snedsted, fra stationsbyen, der var lidt byagtig over hende, hvilket skal opfattes meget positiv.

For nogle år siden fik jeg at vide at Peder ikke var mere, det gjorde mig ondt at høre.

Jeg mindes endnu hans fornøjelige væremåde, hans smil og hans evindelige snadde i munden.

Magda og Jens

Magda var Søren og Marens næst yngste barn. Det var hende der foranledigede at der blev sendt bud efter en københavnerdreng. Det er jeg stadig Magda uhyre taknemlig for.

Hun blev vist tidlig gift fordi hun blev gravid med hendes kæreste Jens som var fra en af de store gårde i Haring.

Den gamle Per Jensen var en stor, bred og vistnok, rig gårdmand - mens konen virkede pyntesyg.

Det er groft af mig at karakterisere dem således, men det er det indtryk som står for mig nu.

Magda og Jens boede på en mindre gård i Haring, senere købte de en vognmandsforretning, men det var vist en fejlinvestering, (eller blev de snydt) jeg ved det ikke.

De var hjertensgode mennesker og meget gæstfrie. Under besættelsen oplevede jeg at en tysk soldat kom cyklende forbi på en meget varm sommerdag. De gav ham frisk kølig mælk at drikke, og det føltes helt naturligt. Det var hjælp til et menneske, uanset om han så bar fjendens uniform. Endnu i dag kan jeg slet ikke se noget galt i denne gestus.

På den anden side af vejen lå der en kæmpehøj hvor jeg ofte har stået og set ud over det thylandske landskab.

Besøg i Agger

Agger ligger ved Vesterhavet, hen boede moster Thea og onkel Hagbart. Han var skolelærer og kirkesanger.

Thea lignede selvfølgelig Maren meget, de var jo søskende.

Hagbart var en stor imponant mand, med store øjenbryn, men skægløs, en rigtig førstelærerskikkelse. Buldrende, men rar.

I nogle somre fik Kristian og jeg lov til at cykle til Agger, for at være på ferie der en uges tid. Det hændte også at Søren spændte for, og kørte hele familien til Agger. Det blev jo så en heldagstur. Da var det især spændende, om aftenen eller måske natten at skulle køre langs jernbanen mellem Bedsted og Hassing. Ville toget mor komme, og hvordan ville hestene reagere.

Huset hvor moster Thea og onkel Hagbart boede i var meget spændende, der var beboelse i den ene ende og skolestue i den anden, men det var ikke blot en skole. Han havde gennem årene samlet sig mange rariteter, ikke bare til undervisningsbrug. Meget havde han fået af fiskerne når de kom hjem fra havet. Især var der en samling konkylier, når man holdt dem for øret kunne man høre havet bruse. Det var meget fascinerende.

Der var en særlig lugt i Agger, det var havet, fiskene og fiskernes garn som hang til tørre. Der kunne være meget barsk derude, jeg undrede mig over at der ved mange huse lå en robåd. Men så fik jeg fortalt om den store stormflod der tidligere havde taget det gamle Agger, således at hele byen med kirke og det hele lå langt ude i havet. Engang imellem skulle man kunne høre kirkeklokken fra den gamle kirke ringe derude.

Agger kirke ligger langs med vejen, og jeg har senere for ikke så mange år siden været i Agger, da fandt jeg Hagbarts og Theas navne på kirkegården, og fik, - meget for sent - sagt tak for de dejlige ferier og oplevelser som jeg fik netop her i Agger.

Det var en enestående stor oplevelse for mig at se havet for første gang. Det var stormvejr og bølgerne gik højt, men vi skulle derned for at se når havet rigtig viste tænder.

På den sidste klittop var der et sømærke som fiskerne kunne tage bestik efter når de var på havet. Ved siden af sømærket stod der en lille kanon, og fiskerbåde lå og var trukket op på

stranden.

En aften jeg var der, var hele landsbyen ved havet, der var sket det at brislinger i milliontal var kommet så tæt på stranden at de kunne skovles op i kar og poser. Det var makrellerne der havde jaget disse enorme mængder af småfisk ind på land.

Jeg havde stillet mine sandaler og mine strømper nær ved strandkanten, men da vi skulle hjem var de væk. Havet havde alligevel taget dem til sig med en usædvanlig lang bølge.

Senere fik vi lov til at gå alene til havet. Jeg husker den evige durren, hvor var det skønt. Jeg husker også de trappelignende bølgebrydere og selve molerne med de mange firkantede granitblokke, der var væltet hulter til bulter af bølgerne. Dem måtte vi ikke gå ud på, det var livsfarligt, men så kunne vi gå på stranden og finde utallige spændende ting som var skyllet ind fra havet. Det var jo før forureningen for alvor satte ind, og plastik fandtes slet ikke dengang.

Under krigen var Agger en del af et stort fæstningsanlæg, der gik fra Skagen til grænsen. Der var pigtråd, spanske ryttere og kanoner i massevis.

Skolen med lærerbolig var delvis inddraget, således at en højtstående tysk officer boede i den ene halvdel af huset. Det må have været forfærdelig for den retskafne og dansksindede Hagbart og Thea.

Engang da jeg havde været nede ved stranden, mødte jeg en flok veltrænede og solbrændte unge mænd, tyske soldater. På deres undertrøjer kunne jeg se et dødningehoved og SS-tegnet. Da gøs jeg, for disse elitesoldater var jo dem der var de allerværste af de tyske soldater.

I flere år havde jeg nogle dages ferie hos Thea og Hagbart, men så holdt det op, jeg husker ikke hvornår eller hvorfor, måske har det været krigen og de tyske soldater man har været bange for.

Den sidste gang jeg var der, var der sat en bom op, således at vejen ind til Agger var spærret. Her stod de tyske soldater og standsede enhver, så skulle der vises legitimationskort. Det var et kort som alle danskere skulle bære på sig og vise på forlangende.

Langt senere, efter krigen besøgte jeg atter Agger sammen med Kristian, da var der stadig lange rækker af spanske ryttere, men jeg ved det kun fra et fotografi, jeg husker ikke mere om besøget.